

Gurbetelli'den Nagihan'a Hakikat Arayışı

Ayşe Newroz Oyman

Gökyüzünü Kanatlarında
Taşıyan Nagihan Akarsel

Müjgan Halis

Bir Çağ Tanığı

Diren Yurtsever

Kadın Gazeteciler Medyanın
Dilindeki İktidarı Görünür Kıldı

Sümeyye Boz

Vartinis: Zamana Sığmayan
Bir Ateş

Burçak Sel

Analar İnsan; Biz İnsanoğlu:
Neşet Ertaş

İÇİNDEKİLER

1

Gökyüzünü Kanatlarında Taşıyan Nagihan Akarsel

Ayşe Newroz Oyman

5

Bir Çağ Tanığı

Müjgan Halis

11

Kadın Gazeteciler Medyanın Dilindeki İktidarı Görünür Kıldı

Diren Yurtsever

14

Vartinis: Zamana Sığmayan Bir Ateş

Sümeyye Boz

18

Analar İnsandır; Biz İnsanoğlu[1]: Neşet Ertaş

Burçak Sel

Gökyüzünü Kanatlarında Taşıyan Nagihan Akarsel

Ayşe Newroz Oyman-4 Ekim 2026

“Öyle bir söz söyle ki ben, yaşam, özgürlük, sevgi ve adaletle içkin aşkın bilgisi olsun, JİN olsun.”

Mezar taşında bu söz yazılı Nagihan Akarsel’in. Bir yoldaşı onu tarif etmiş: Aşkın bilgisi... Yaşamı anlam dolu, anlamda yaşayan Nagihan, yüklediği anlamı söze dökmeyi de en iyi bilenlerdendi. Hiçbir şeye tesadüf diye bakmaz, yaşadığı, gördüğü, dinlediği, karşılaştığı her olayı yorumlar, kimine büyük anlamlar yüklerdi. Bir akademisyen olarak ne kadar bilimselse tarihin derinliklerinden süzülen bir kadın olarak o kadar metafizikti. Bir gazeteci olarak hakikat peşinde koşan kendi de hakikatliydi. Bir Kürt olarak direnişçi, bir devrimci olarak ısrarlı ve kararlıydı. Bir insan olarak sevgi dolu, özgürlük ve adalet arayışçısıydı. Düşünce dünyası derya deniz olan Nagihan’ın içinde kopan fırtınalara rağmen sakinliği şaşırtıcıydı. Kibarlığı, naifliği o kadar kusursuzdu ki bazen gerçek değil izlenimi yaratırdı.

“Anne beni bir daha doğur

Vurulmuş bir kadının bedeninden doğur

Küllerinden doğan anka kuşu gibi

Kanatlarımda taşımak için gökyüzünü...”

Nagihan’ın “Nisan” kitabındaki şiirinde dediği gibi oldu: Vurulmuş bir kadının bedeninde bir daha doğdu. 10 kurşun yemişti. Kendi bedeninden doğdu, anka kuşu gibi küllerinden ve şimdi kanatlarında gökyüzünü taşıyor.

İsminin anlamı “vakitsiz, aniden, birdenbire” imiş. “Ansızın gelen, beklenmedik, ortaya çıkan”, “aniden etkileyen” demek. İnsanın isminin yaşamı ya da karakteri üzerinde etkisi olduğu iddia edilir. Yaşamında da öyleydi. Beklenmedik bir fikirle ortaya çıkar, gerçekleşmesi için canı pahasına çalışırdı. Ölümü de öyle oldu. Ansızın, beklenmedik.

Jineoloji Araştırma Merkezi üyesi, Jineoloji Dergisi editörü, akademisyen Nagihan Akarsel, 4 Ekim 2022 tarihinde saat 09.30’da Kürdistan Bölgesel Yönetimi’ndeki Süleymaniye’de evinin önünde silahlı saldırıda katledildi. 10 kurşun vardı vücudunda. Yeniden yeniden dirilmesin diye öfkeyle saldırmışlardı. Bin yıllardır sömürdükleri kadının özgürleşme iddiasına ve mücadelesine olan bir öfke. Kurşunu sıkan katilin yakalandığı söylendi. Ama arkasındaki güçler aydınlatılmadı. İzi Ankara’dan çıkan katilin, Süleymaniye’ye kimin gönderdiği ortaya çıkarılmadı.

Hikâyelerin peşinden gitti

Uzun süre önce sürgün edilerek Konya Gölyazı’ya (Xelikan) yerleştirilen Kürtlerdendi. Gölyazı, erkeklerin ekonomik sorunlardan dolayı çoğunlukla Avrupa’ya gittiği için ağırlıkta kadınların yaşadığı bir köy. Okumayı seven Nagihan, liseyi Konya’da bitirdi, Ankara’da Gazi Üniversitesi İletişim Bölümü’nde okudu. Özgürlük arayışı onu 1997’de dağlara götürdü, 2001 yılında Ankara’da “örgüt üyeliği” suçlamasıyla gözaltına alındı ve tutuklandı. Ulucanlar Cezaevi’nde demokratik siyasetin tutsakları Leyla Zana ve siyasetçilerle kaldı. 2007’de tahliye olduğunda, yarım kalan eğitimini tamamladı, diplomalı gazeteci oldu. Özgür Basın geleneğinde emek verdi, 2009 yılında başladığı DİHA’da işin alaylısı oldu. Onlarca gence, özellikle genç kadına ilham oldu.

Özgürlük tutkusu onu hikâyelerin peşinden götürdü. Kendi köyünde kurmak istediği kadın köyü hayalini Rojava’da gerçekleştirdi. Jinwar’ın inşa çalışmalarında yer aldı. Kuzey ve Doğu Suriye’de, Andrea Wolf Enstitüsü’nün kuruluşuna katıldı.

Bir yandan Jineoloji Dergisi’nde akademik çalışmalar yürütürken bir yandan çeşitli günlük gazetelere, özellikle Yeni Özgür Politika’ya güncel yazılar yazdı. O dönem kilitlendiği ve heyecanlandıran hedefi, Süleymaniye’de Kürdistan Kadın Kütüphanesi kurmaktı. Bu çalışmaları sırasında katledildi. Geride kalan mücadele arkadaşları, hayalini yarım bırakmayarak kütüphaneyi kurdu.

Nagihan için hiçbir şey tesadüf değildi, doğanın, evrenin dili ve anlamıydı, kadının hisleri ile ilgiliydi. Ya olacakları anlatan bir işaretti ya da evrene verilen mesajın enerjisiydi. Onun için katledilmeden önce günlüğüne yazdığı son sözler de tesadüf olamazdı:

***“Vardığım yollar geldiğim yolların sonucu,
Hayallerim gideceğim yolların müjdesi,
Bakışında umudu, özlemi, direnişi yaşadıklarım,
Şimdi hepsini yazamasam da tarih yazıyor biliyorum,
Çünkü tarih kalbimden dökülen gözyaşları ile yazılıyor,
Yazmak istiyorum.”***

O da yazdı tarihe... Tarih de yazdı onu...

Son makalelerinden birinde de direnişi anlatmıştı: “Yaşamının direnmek ile özdeş olduğu bir coğrafyadan bu yazıyı kaleme alıyorum. Coğrafyanızın bütün anlamlarını kuşanan bir sözcük: direniş. Yaşamın ta kendisi... Varoluşun erdemli duruşu. ‘Yaşamak direnmektir’ cümlesi ile başlayan çağın en büyük özgürlük hareketinin manifestosu... Tarihin bütün direnişçilerinin emeğine dayanan, onların direniş bilgisini kuşanan ve alternatif bir yaşam perspektifini içinde taşıyan Demokratik Modernite sistemi ve onun demokratik, ekolojik ve kadın özgürlüğüne dayanan paradigmasının temel varoluş yöntemlerinden olan direnişin felsefesini, kuramını, örgütünü daha güçlü oluşturarak ‘berxwedan jîyane’ şiarını ‘serkeftin jîyane’ olarak yaşamsallaştırmanın çağındayız artık.”

Direniş ve isyan tamamlandı, artık başarı ve yaşamsallaştırma diyor. Yaşamının en verimli döneminde birikimini yaşamıyla harmanlayarak, en çok paylaşacağı döneminde katledildi Nagihan... Hayaliyle yaşadığı Barış ve Demokratik Toplum sürecinin başlamasını göremedi. Sürecin Önderliği Abdullah Öcalan’ın bu sürece ilişkin yazdığı manifestoyu nasıl da heyecanla karşılar ve didik didik tartışır, tartıştırdı.

Kuş ölür, sen uçuşu hatırla

“Ve hiç kimse bilmiyordu yüreklerden kaçan o hüzünlü güvercinin adının inanç olduğunu...” / Furuğ Ferruhzad

En sevdiği şairdi Furuğ Ferruhzad. Kadınların yaşadığı zorlukları ve toplumsal baskıları cesurca dile getirmesi ve dimdik duruşu ile bilinen Fars şair. Kadınların dünyasını en güzel anlatan şair. Nagihan da kelimelerle oynamayı severdi. Kavramlarla uğraşır, anlamını

ytirenlerin peşine düşer, kavram ve kelimeleri, jineolojik süzgeçten geçirerek yayardı etrafına. Kadının tarihten günümüze gelen izlerini araştırmak, kadının dilinden kadın tarihini yazmak en büyük hayaliydi. Evde, okulda, şehirde, dağda, zindanda, Başur’da, Rojava’da hep bunun peşine düştü. İyi bir hikâye toplayıcısı olduğu kadar iyi hikâye anlatıcısı da oldu. Her kadının hikâyesinde geçmişin izlerini aradı, geleceğin kodlarını verdi.

Füruğ Ferruhzad’ın dediğı gibi Nagihan! “Kuş ölür, sen uçuşu hatırla.”

Bir Çağ Tanığı

Müjgan Halis-4 Ekim 2026

Gurbetelli Ersöz'ün bilimle başlayıp gazetecilikle devam eden, haber odalarından savaşın ortasına uzanan 32 yıllık hayatı, 1990'ların Türkiye'sinde hakikatin peşinden gitmenin yalnızca bir meslek değil, bedeli ağır bir tercih olduğunu gösteren bir tanıklığa dönüştü

Bir gazetecinin hayatını anlatırken çoğu zaman doğduğu yeri, aldığı eğitimi, çalıştığı kurumları ve yaşamındaki önemli tarihleri sıralamakla yetiniriz. Ancak bazı gazetecilerin hikâyesi bu kronolojinin çok ötesine geçer. Çünkü onların hayatına baktığımızda, yalnızca bir kişinin öyküsünü değil, yaşadığı dönemin siyasal ve toplumsal çatışmalarını, değişimlerini ve kırılmalarını da görürüz. Gurbetelli Ersöz'ün hikâyesi de böyle bir yerde duruyor: Kendi yaşamıyla 1990'ların Türkiye'sinin, Kürt basınının ve o dönemde gazetecilik yapmanın ağır koşullarının kesiştiği bir hikâye.

Onu yalnızca Türkiye basın tarihinin “ilk kadın genel yayın yönetmeni” unvanıyla anmak, bıraktığı mirası meşru fakat son derece eksik bir paranteze sıkıştırmak anlamına gelir. Asıl mesele, unvanların ötesinde, 1990'ların Türkiye'sinde, devlet şiddetinin, Olağanüstü Hâl (OHAL) rejiminin, faili meçhul cinayetlerin ve askerî konseptlerin gölgesinde, Kürt ve kadın bir gazeteci olarak hakikat alanını savunmanın ne anlama geldiğidir. Onun hikâyesinde gazetecilik etiği, politik kimliği, kadınlık deneyimi ve özgürlük arayışı birbirinden ayrı değil; aynı hayatın içinde birbirine dokunan ve birbirini tamamlayan unsurlar olarak karşımıza çıkar.

1990’lar Türkiye’si: Yaşam hakkı olarak gazetecilik

Gurbetelli Ersöz’ün gazetecilik felsefesi, 1990’lar Türkiye’sinin ağır, karanlık ve baskıcı siyasal konjonktüründen bağımsız ele alınamaz. 1990’lı yıllar, Kürt meselesinin yalnızca bir güvenlik sorununa indirgendiği, köy boşaltmalarının, gözaltında kayıpların, sistemli işkencelerin ve gayrinizami harp yöntemlerinin toplumsal hayatı felç ettiği bir dönemdi. 1991 yılında yürürlüğe giren Terörle Mücadele Yasası (TMY), ifade özgürlüğünü bütünüyle suç kapsama alanına sokarken Kürt coğrafyasında yaşanan hak ihlallerini ve çatışmalı süreci haberleştirmek, doğrudan devlet mekanizmasıyla karşı karşıya gelmek anlamı taşıyordu.

Bu dönemde gazetecilik, konforlu haber merkezlerinden, rutin basın toplantılarından ve kariyer hesaplarından ibaret bir meslek olmaktan tamamen çıkmıştı. Bir haberi araştırmak gözaltı ve işkence riskini, bir cenaze törenini takip etmek doğrudan tehdit edilmeyi, bir gazeteyi sokakta dağıtmak ise göz göre göre ölüme yürümeyi ifade ediyordu. Dönemin merkez medyası devletin resmî söylemini sorgusuz sualsiz üreten, çatışma bölgesinde yaşanan insan hakları ihlallerini görmezden gelen, hatta hedefe koyan bir yayıncılık çizgisi izliyordu. Haberin dili, askerî ve bürokratik vesayetin diliyle birleşmiş durumdaydı.

Özgür Gündem işte böyle bir atmosferde yayın hayatına başladı ve Gurbetelli Ersöz bu gazetenin başına geçtiğinde henüz 29 yaşındaydı. O, sıradan bir haber odasının yönetimine gelmemişti; doğrudan doğruya gazeteciliğin hayatta kalma ve hakikati savunma mücadelesinin ortasına adım atmıştı.

Baskının boyutları somut rakamlarla sabitti. İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün (HRW) döneme dair raporlarına yansıyan veriler, yaşanan şiddetin sistematik karakterini açıkça ortaya koyuyordu. Sadece Haziran 1992 ile Temmuz 1993 arasındaki bir yıllık kesitte, Özgür Gündem’in altı gazetecisi ve beş gazete dağıtıcısı sokak ortasında katledildi. Gazetenin yayımlanan 228 sayısından 39’u Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM) tarafından toplatıldı. 1992-1995 yılları arasında Türkiye genelinde öldürülen 29 gazetecinin büyük çoğunluğu, Kürt coğrafyasındaki çatışmaları takip eden ve Özgür Gündem, Özgür Ülke gibi geleneklerden gelen Kürt gazetecilerdi. Gazete binalarının bombalandığı, dağıtımçıların faili meçhul cinayetlerle ortadan kaldırıldığı bir ortamda gazetecilik yapmak, kelimenin tam anlamıyla fiziki bir varoluş savaşıydı.

Bilimi gazeteciliğe yansıttı

Gurbetelli Ersöz'ü gazeteci kılan şey, yalnızca cesareti veya politik angajmanı değildi; onun gazete odasına taşıdığı metodolojik ve entelektüel derinlikti. Fen bilimleri eğitimi almış, kimya alanında uzmanlaşmış ve akademik araştırma süreçlerinden geçmiş bir zihin olarak, bilimsel sorgulama yöntemini haberciliğe uyarladı.

Onun düşünce dünyasında laboratuvar ile haber odası arasında metodolojik bir süreklilik vardı. Bir kimyagerin veya biyoloğun mikroskop altındaki bir preparata tek bir mercekten baktığında yapının yalnızca yüzeysel ve kısıtlı bir kısmını görebileceği; ancak objektifi, merceği değiştirdikçe maddelerin, dokuların ve bağların gizli kalmış katmanlarının açığa çıkacağı ilkesini gazeteciliğe taşıdı. Ersöz'e göre toplumsal olaylar da tek bir egemen anlatının, tek bir devlet söyleminin veya iktidar odağının merceğinden kavranamazdı. Haber, iktidarın ve muktedirlerin servis ettiği bültenleri, resmî açıklamaları aktarmak değil; o açıklamaların arkasında gizlenen, bastırılan, görünmez kılınan parçaları bir araya getirerek gerçeğe bütüncül olarak yaklaşma çabasıydı.

Bu bakış açısı, haberin merkezine devleti veya güvenlik politikalarını değil; insanı, ezilenleri ve çığılı bastırılanları koyuyordu. O, Özgür Gündem'i "aykırı bir gazete" olarak tanımlarken bu kavramı marjinal bir duruş olarak değil, resmî ideolojinin çarpıttığı gerçekliği halkın gözleri önüne seren nesnel ve yıkıcı bir tutum olarak ele alıyordu.

Gurbetelli Ersöz'e göre gazetecinin "iyi niyetli" veya "tarafsız" olması gibi soyut sığınaklar yeterli değildi. Asıl soru şuydu: Üretilen haber gerçeği ne kadar görünür kılıyordu? Güçlü olanın, iktidarda duranın anlatısını mı yeniden ürettiyordu, yoksa yok sayılanın sesine mi dönüşüyordu?

Meydan okudu

Gurbetelli Ersöz'ün mücadelesi tek bir cephede yürümüyordu. Bir yandan devletin politikaları, sansür uygulamaları ve yargı baskısıyla karşı karşıya kalırken, diğer yandan gazeteciliğin ve medyanın yerleşmiş erkek egemen, militarist ve hiyerarşik yapısına karşı da mücadele etmek zorundaydı. Onun gazetecilik serüvenini anlamlı kılan da tam olarak bu çok katmanlı mücadeleydi.

1990'lı yıllarda kadın gazetecilerin sahada veya haber odalarında varlığı giderek artsa da karar alma mekanizmaları tamamen erkek yöneticilerin tekelindeydi. Ersöz genel yayın yönetmenliği koltuğuna oturduğunda, yalnızca bir gazetenin editoryal hattını belirlemedi;

aynı zamanda medyadaki eril iktidar biçimlerine meydan okudu. Ancak bu konum, onun merkez medyadaki erkek yöneticilerle eşit koşullara sahip olduğu anlamına gelmiyordu.

Ankara'daki politik temaslarda, valilerin, bakanların ve bürokratların nezdinde bir genel yayın yönetmeni olarak resmî muhatap kabul edilmedi. Merkez medyanın “erkekler kulübü” olarak şekillenen toplantılarına davet edilmedi; resmî protokolden ve bilgi kanallarından uzak tutuldu. Türkiye basın tarihinin ilk kadın genel yayın yönetmeni olması, medyadaki eril yapının kırıldığını değil; aksine, o yapının bir kadın yöneticiyi nasıl yalıtmaya ve görünmez kılmaya çalıştığını gösteren dramatik bir çelişkiydi.

Bununla birlikte, Gurbetelli Ersöz'ün kimliği sadece kadınlıkla sınırlı değildi; o, Kürt meselesinin en sert, en sıcak döneminde yayıncılık yapan Kürt bir kadındı. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet ile ulusal ve politik kimlik onun yaşamında birbirine ayrılmaz biçimde eklemlenmişti.

Fakat Ersöz, bulunduğu konumu hiçbir zaman bireysel bir kariyer başarısı ya da sembolik bir kadın temsili olarak görmedi. Bir Kürt kadının gazete yönetiminin başında bulunmasını, Kürt kadınlarının toplumsal ve politik alanda yürüttüğü özgürleşme mücadelesinin, açtığı alanın doğal bir sonucu olarak değerlendiriyordu. Onun kadın haberciliğine ve kadın yayıncılığına kattığı en büyük değer, kadını haberin pasif, acınası veya mağdur bir nesnesi olmaktan çıkarıp haberi üreten, yorumlayan, kararlaştıran ve kendi sözünü kuran bir özne hâline getirmesiydi.

Yola devam

Gurbetelli Ersöz'ün gazetecilikle kurduğu tutkulu ve adanmış ilişki, maruz kaldığı ağır devlet şiddeti karşısındaki tavrında kristalleşir. 10 Aralık Dünya İnsan Hakları Günü'nde gerçekleştirilen gazete baskınlarında gözüaltına alındı, ağır fiziksel ve psikolojik işkencelere maruz kaldı, ölümle tehdit edildi. Kendisine önceden hazırlanmış, gazeteci olmadığını, örgüt tarafından oraya yerleştirildiğini kabul eden hazır itirafnameler imzalatılmak istendi. Bu dayatmaların tamamını reddetti.

İşkencehanelerin soğuk koridorlarında, kaba dayaağın ve tehditlerin ortasında bile zihnini meşgul eden tek bir düşünce vardı: Gazetenin akıbeti.

Gözüaltı hüccresinin parmaklıkları ardından arkadaşlarına fısıldadığı o yalın soru, bir gazetecinin haberle ve sözle kurabileceği en derin bağı özetliyordu: “Gazete çıkıyor mu?”

Gazetenin tüm baskılara, gözaltılara ve engellemelere rağmen basıldığını ve matbaadan “*Yola Devam*” manşetiyle çıktığını öğrendiği an, gözaltının ve hücrenin soğuk betonu onun için bir direniş ve zafer alanına dönüştü. Çünkü Gurbetelli Ersöz için gazete, mürekkep ve kâğıttan ibaret teknik bir yayın değil, muktedirlerin karartmak istediği hakikat dünyasına karşı sözün kesintisiz sürmesi, direnişin ve gerçeğin belgelenmesi anlamına geliyordu. Cezaevinden tahliye edildikten sonra gazetecilik yapma kararlılığını sürdürdü. Ancak hakkındaki onlarca dava, yasal engeller ve sürekli devam eden takip mekanizmaları, genel yayın yönetmenliği yapmasını imkânsız hâle getirdi. Gazetenin mutfak kısmında, editör masalarında çalışmaya devam etti. Fakat hareket alanının tamamen daraltıldığı, gazetelerin kapatıldığı, büroların bombalandığı ve arkadaşlarının katledildiği atmosfer nefes almasını giderek zorlaştırdı.

Dağın dili

1995 yılına gelindiğinde, yayıncılık ve ifade alanlarının bütünüyle tıklandığını hisseden Gurbetelli Ersöz, radikal bir kararla yönünü dağlara çevirdi.

Bu karar, onun hayatını anlatan bazı yüzeysel değerlendirmelerde gazetecilikten kopuş veya mesleki bir son olarak sunulur. Oysa onun dağda tuttuğu notlar ve tanıklıklar incelendiğinde, gazeteci merceğinin, gözlemci zihninin ve entelektüel merakının hiçbir zaman kaybolmadığı açıkça görülür. Kalemını bırakmamış; yalnızca gözlem yaptığı, kayda geçirdiği ve hakikati aradığı coğrafi mekânı değiştirmiştir.

1995-1997 yılları arasında tuttuğu ve daha sonra “*Gurbet’in Güncesi / Yüreğimi Dağlara Nakşettim*” adıyla kitaplaştırılan günlükleri, sadece bir çatışma alanının veya savaşın kaydı değildir. Bu günlükler, insanın kendisiyle, doğayla, yaşamla, ölümle ve toplumsal cinsiyet rolleriyle girdiği derin bir felsefi ve etik hesaplaşmanın belgesidir.

Günlüklerinde yer alan şu cümle, Ersöz’ün feminist düşünceye ve özgürleşme pratiğine sunduğu en özgün katkılardan biridir:

“Erkeklerle savaşmak kadar, kadını kendimden başlatarak güzelleştireceğim.”

Bu yaklaşım, özgürleşmeyi yalnızca dışarıdaki görünür iktidarla, devlet mekanizmasıyla ya da ataerkil kurumlarla çatışmaktan ibaret görmeyen son derece olgun bir bilincin ifadesidir.

Gurbetelli Ersöz’e göre gerçek özgürleşme, bireyin kendi zihnine, eylemlerine, ilişkilerine ve yaşam biçimine sızmış olan patriarkal kalıntıları da tek tek deşifre edip tasfiye etmesini

gerektiriyordu. O, direnişini sert ve sekte bir militanlıktan çıkarıp estetik, etik ve felsefi bir kendini inşa etme sürecine dönüştürmüştü.

Dağlardaki zorlu koşullarda bile insanları izledi, kadınların konumunu analiz etti, savaşın gündelik hayatını, doğanın dengesini ve karşılaştığı bireylerin iç dünyalarını kayda geçirdi. Hakikati arayan o kimyager ve gazeteci merceği, dağ kayalıklarında da çalışmaya devam etti.

Gurbetelli Ersöz, 7 Ekim 1997’de bir çatışmada yaşamını yitirdiğinde henüz 32 yaşındaydı. Ancak bu kısa ömre sığdırdığı duruş, fiziksel varlığının ötesine geçerek politik ve editoryal bir mirasa dönüştü. Ve bu miras, sonraki yıllarda Kürt kadın haberciliğinin kendi özgün dilini ve üretim araçlarını inşa etmesinde belirleyici bir zemin sundu. JINHA ile başlayıp büyüyen kadın odaklı medya geleneği, kadını egemen haberciliğin pasif bir nesnesi veya mağduriyet görseli olmaktan çıkarıp haberi kurgulayan, yorumlayan ve yönlendiren asli bir özne konumuna taşıdı.

Ersöz’ün bugün de güncelliğini koruyan asıl mirası ise, gazeteciliğin pasif bir gözlemcilik değil, bedeli ne olursa olsun hakikat arayışından ayrılamayacak ilkesel bir tutum olduğunu hayatıyla kanıtlamış olmasıdır. Onun hikâyesi, basın tarihine bırakılmış nostaljik bir parantez değil; egemen medyanın ve politik baskıların karşısında haberciliğin hangi ahlaki değerler üzerine kurulması gerektiğine dair hâlâ yanıt bekleyen radikal bir sorudur.

Kadın Gazeteciler Medyanın Dilindeki İktidarı Görünür Kıldı

Diren Yurtsever-4 Ekim 2026

Kadın gazetecilerin müdahalesi, medyadaki dile ve kelimelere sıkıştırılan iktidarı görünür kılıp ona karşı bir mücadele yürütmekti aynı zamanda. Ve kadın gazeteciler bunu bir düzeyde de başardı

Gazetecilik, yalnızca bir haberi anlatmak olmadığı gibi, kullanılan dil de yalnızca bir dil değildir. Haberi nasıl görürseniz, neyin daha önemli olduğunu, kimin görüleceğini ya da sesinin duyulacağını da belirlemiş olursunuz. Algıyı, kurguladığınız dile göre oluşturursunuz. O dil bazen bir inkârın, yok sayılmanın, ezmenin, savaşın, yüceltmenin, çarpıtmanın dili olabileceği gibi; bir itirazın, bir hakikatin, barışın dili de olabiliyor. Kurgusuna göre ezenin dili de olabiliyor, ezilenin dili de, iktidarın dili de olabiliyor, bir isyanın da... Kadınların medyadaki hikâyesi de biraz da bu dili arama hikâyesidir.

Günümüzde medyaya dair yoğun tartışmaların odağında da dili bulunuyor. Dil daha çok eril, cinsiyetçi, militarist, ayrımcı ve şiddeti yeniden üretirken, bu dilin kendisi belli bir kesimi nesneleştirip belli bir kesimi de özneleştirip iktidar ilişkilerini de yeniden üreten ya da pekiştiren bir noktada duruyor. Tarihteki tahakküm ve sömürü düzeninin dayanağı olan nesne-özne ayrımı, bu anlamıyla medyada varlığını yansıtıyor. Bu ayrımın kendisi, medyayı, temsil ilişkilerini ideolojik/politik doğrultuda belirleyen bir araca dönüştürüyor. O yüzden medyanın dili bir yönüyle ideolojik-politik bir dildir. O dili kurgulamak da politik-ideolojik bir tercih oluyor.

Özne-nesne ayrımının medyadaki yansıması

Özne-nesne ayrımı toplumsal karakterde kadının nesneleştirildiği, erkeğin özneleştirdiği bir tahakküm ilişkisini kurarken, bunun medyadaki yansıması da farklı değil. Medyanın daha çok erkeğe bırakıldığı, bakış açısının buna göre oluştuğu, dilin bu bakış açısıyla şekillendiği bir gerçek. Haberlerde kadının özne olmaktan çok salt bir konu olarak tercih edildiği, geleneksel rollere göre tanımlandığı, hayatlarının başkaları tarafından anlatıldığı, kadının ne düşündüğü, ne söylediği değil de nasıl görüldüğü konu edildi. Kadın katliamlarında ve maruz kaldığı şiddette ise sorgulanan kadının kendisi oldu kurgulanan haber dili ile. “Eşinden boşanmak istediği için”, “Yemek yapmadığı için”, “Aşk cinayeti” diye gerekçelendirilmeye başlanan şiddetin kendisi, başka bir kadının şiddete maruz kalmasının da yolunu açtı. Çünkü kendisine biçilen bu toplumsal rolleri yapmayan kadının gördüğü şiddet, yargılama aşamasında kimi zamanlarda indirim nedeni oldu. Mağduriyetleri böyle ele alınırken, mücadeleleri, deneyimleri, toplumun birer özneleri olarak ele alınmadı.

Medyanın dilindeki iktidar görünür kılındı

Oysa gazeteciliğin kendisi olanı olduğu gibi anlatmak değildir. Bir kadın şiddet gördüğünde, o şiddetin sistematikliğini, koruma mekanizmaları, cezasızlık gibi birçok unsuru ele alıp berisindeki politik yaklaşımları ve toplumsal cinsiyet ile ilişkilendiren bir yerde işleyebilmeli. İşte kadın gazeteciler tam da burada bir fark yaratıyor. Kadınların sesi olurken, aynı zamanda başka bir dil mümkün bakış açısıyla, kadını nesneleşen pozisyondan çıkaran, şiddeti üreten değil de bu şiddetin yapısal sorunlarını ortaya koyan, kadınların sorunlarını görünür kılarken, onların verdikleri mücadeleyi ve toplumsal dönüşümdeki rollerini de görünür kıldı. Sadece yeni bir dil yaratmadı. Kadın gazetecilerin yaptığı bu müdahale, bakış açısını da kadın özgürlükçü bir perspektiften geliştirdi. Kullanılan fotoğrafın ve haberin başlığının seçimine kadar, görüntü seçimine, haberin kurgusuna kadar bu bakış açısı toplumsal cinsiyet perspektifi ile yansıdı. Kadın gazetecilerin müdahalesi, medyadaki dile ve kelimelere sıkıştırılan iktidarı görünür kılıp ona karşı bir mücadele yürütmekti aynı zamanda. Ve kadın gazeteciler bunu bir düzeyde de başardı.

Kadının hakikatini görünür kıldı

Kadınların medyanın dilinde yarattığı bu fark sadece kadın haberleri ile sınırlı değil elbette. Kadın gazeteciler medyada eril dile karşı alternatif bir dil oluştururken, kadınların kendi hikâyelerini kendilerinin anlatmasını, kadınların sözünü kurabileceği anların oluşmasını sağladı. Kadınların mücadelesini, gündemini yansıttı, onların yürüttüğü adalet, eşitlik,

özgürlük mücadelesinin de bir parçası oldu. Kısacası kadın gazeteciler ofislerde, haber merkezlerinde, televizyonlarda yer alarak sadece görünür olmadı; dilde, bakış açısında kadın özgürlük ve toplumsal cinsiyet perspektifi ile bu alandaki iktidara etkili bir müdahaleyi gerçekleştirdi. Bu aynı zamanda bir hakikat arayışı. Erkek egemen sistemin en çok kadının hakikatini yok etmeye çalıştığı bir yerde, kadın gazeteciler yok ettirmeye çalışılan bu hakikati de görünür kıldı aynı zamanda.

Vartinis: Zamana Sığmayan Bir Ateş

Sümeyye Boz-4 Ekim 2026

Bir ülkenin geçmişiyle yüzleşmesi, geçmişte yaşananları yalnızca anlatmakla kalmayıp kendi kurumlarının işlediği ya da sorumluluğunun tartışıldığı suçlarla yüzleşmekle başlar. Ölülerin isimlerini söylemekle. Annelerin yasını tanımakla. Devletin işlediği ya da sorumluluğunun tartışıldığı suçları yalnızca “geçmiş” diyerek kapatmamakla

Bazı geceler vardır, sabah olmaz. Bazı olaylar zamana sığmaz. Takvim değişir, yıllar birbirini kovalar, çocuklar büyür, evler yıkılır. Mahkeme salonlarında dosyalar açılır, kapanır. Kâğıtlar sararır, tanıkların saçlarına aklar düşer. Ama bazı geceler bütün bunlara rağmen zamanın içinde donup kalır.

3 Ekim 1993 gecesi Vartinis'te kalan da böyle bir gecedir.

Bir ev. Bir anne. Bir baba. Çocuklar. Ve henüz dünyaya gelmemiş, anne karnında bir bebek. Ve ateş.

O gece bir aile yanarak/yakılarak katledildi. Anne karnındaki bebek de o ölümün içinde, daha dünyaya gelemeyecek kadar erken kaybedildi. Daha ilk nefesini almadan devlet şiddetinin tarihine yazıldı. On insanın hayatı bir evin duvarları arasında kül oldu. Geride yanmış bir ev ve yıllar boyunca kapanmayan bir yara kaldı. Aysel Öğüt ise o geceden geriye kalanlardan biri oldu. Bir tesadüf onu hayatta bıraktı. Belki de insanın başına gelebilecek en ağır tesadüflerden biridir bu: Hayatta kalmak.

Çünkü bazı geceler insanın hayatını yalnızca değiştirmez. O andan sonra yaşayacağı bütün yılların anlamını da değiştirir. Aysel’in hayatında da böyle oldu. O geceden sonra yaşam, bir yandan hayatta kalmak, diğer yandan ölenlerin ardından hakikatin peşinden gitmek anlamına geldi. Yıllardır mahkeme kapılarında. Duruşma salonlarında. Avukatların yanında. Tanık kayıtlarında, belgelerin, tutanakların içinde. Üzerinden yıllar geçti.

Aysel’in mücadelesi burada anlam kazanıyor. Çünkü bir kadının hafızasının, devletin unutmaya iradesine karşı direnebileceğini gösteriyor. Vartinis’in karanlığında yalnızca ölümü görünür kılmıyor; aynı zamanda bir itirazı da görünür hâle getiriyor. Bir kadının adalet arayışını, bir halkın hafızasının parçası hâline getiriyor. Çünkü devlet şiddeti üzerine konuşurken yalnızca “Kim öldü?” diye sormak yetmez. “Kim öldürdü? Kim hesap verdi? Kim sustu? Kim unutturdu? Kim hatırladı?” Bu soruların her biri, Vartinis’in ardından kalan karanlığın başka bir yüzüne bakıyor.

Vartinis üzerine belgeseller çekildi. Yazılar yazıldı. Tanıklıklar anlatıldı. Dosyalar açıldı. Yıllar boyunca süren hukuki mücadelenin ardından, Aralık 2023’te mahkeme davanın zaman aşımı nedeniyle düşmesine karar verdi. Karar, yaşamını yitirenlerin yakınları, hak savunucuları ve hak örgütleri tarafından eleştirildi. İnsan Hakları Derneği, olayın insanlığa karşı suç kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ve bu nedenle zaman aşımının uygulanamayacağını savundu.

Burada hukuk ile hafıza arasındaki büyük ayrılık belirliyor. Hukuk bir sürenin dolduğunu söyleyebilir. Hafıza ise “Daha bitmedi” der. Takvim başka bir şey söyleyebilir. İnsanların yaşadığı acı başka. Bir annenin çocuğunun ölümünü hatırlamasının süresi yoktur. Bir kardeşin kardeşini özlemesinin son günü yoktur. Bir kadının adalet arayışının son kullanma tarihi de.

Bu nedenle “zaman aşımı” Vartinis’in karşısında yalnızca hukuki bir kavram olarak kalmıyor. Aynı zamanda devletin geçmişle nasıl ilişki kurduğunu da gösteriyor. Çünkü mesele yalnızca bir dosyanın ne zaman açıldığı ya da ne zaman kapandığının çok ötesindedir. Mesele, bir devletin kendi kurumlarının dâhil olduğu bir şiddetle ne zaman ve nasıl yüzleşeceği. Aysel Öğüt’ün yıllardır sürdürdüğü mücadele tam da bu sorunun içinde duruyor.

Vartinis’i yalnızca geçmişte yaşanmış bir katliam olarak hatırlamak, yaşanan şiddeti tarihin içine kapatmak olur. Oysa hafıza, geçmiş ile bugün arasında kurulan politik bir

bağdır. Kimin yaşamının korunmaya değer görüldüğünü, kimin ölümünün sessizliğe bırakıldığını ve hangi acıların yıllar sonra bile adalet talep etmeye devam ettiğini hatırlatır. Bu nedenle Aysel'in mücadelesi yalnızca kendi ailesinin kaybı için değil; devletin yurttaşlarıyla kurduğu ilişkinin, cezasızlığın ve geçmişle yüzleşme sorumluluğunun sorgulanması bakımından da önem taşır.

Onun mücadelesi yalnızca bir hukuk mücadelesi değil. Bir hafıza mücadelesi. Bir hakikat mücadelesi. Hayatta kalan bir kadının, kendi hayatının üzerine geçirilmek istenen sessizliği reddetmesi. Belki de bu nedenle Aysel'in hikâyesine yalnızca “hayatta kalan” diyerek bakmak yetmez. Çünkü bazen hayatta kalmak, yaşamının en ağır biçimidir. İnsanlar öldüğünde yas tutulur. Fakat hayatta kalanlar, ölümün ardından yıllarca yaşamak zorunda kalır. Sorularla, eksikliklerle, hatıralarla, suskunluklarla...

Kadınlar bu yükü çoğu zaman yalnızca kendi hayatlarında taşımaz, ailelerinin ve topluluklarının hafızasında da taşır. Savaşların, çatışmaların, operasyonların, OHAL'lerin, faili meçhullerin, köy boşaltmalarının, gözaltıların ve cezaevlerinin ardından geride kalanların önemli bir kısmı kadınlardır. Ama kadınların taşıdığı hafıza sadece yası kapsamaz. Aynı zamanda itirazın hafızasıdır.

Aysel yıllardır yalnızca “Ne oldu?” diye sormuyor. “Neden oldu?” diye de soruyor. Bir insanın neden öldürüldüğünü, bir devletin neden hesap vermediğini, bir kadının neden adliye kapılarında yaşlandığını, faillerin ve sorumluların neden cezasız bırakıldığını, cezasızlık zırhıyla bir Kürt ailenin ölümünün neden yıllarca sürüncemede bırakıldığını soruyor. Ve bu sorular geçmişe dönük görünse de aslında geleceğe dönüktür. Çünkü hakikat yalnızca geçmişini anlamak için gerekli değildir. Aynı şiddetin yeniden üretilmemesi için de gereklidir. Vartinis bu nedenle yalnızca 1993'te yaşanmış bir olay olarak görülmemesi gereken, devlet şiddetinin hafızayla ilişkisini anlatan bir eşiktir.

Bir evin içinde yakılan insanların ardından geriye bir soru kaldı: Bir devlet, kendi geçmişindeki şiddetle ne zaman yüzleşir? Bu soru cevaplanmadan geçmiş gerçekten geçmiş olmaz. Çünkü bazı suçların üzerinden yıllar geçmesi, onların tarihsel anlamını ortadan kaldırmaz. Zaman, yaşananı değiştirmez. Yalnızca tanıkları değiştirir.

Ama anlatılmayan acı, ortadan kalkmaz. Tam da bu yüzden bir direnme biçimi olan hafızanın karşısında devletin resmî kayıtları, rafları dolduran cılız anlatılardan ibaret kalır.

Benim kuşağımın kadınları belki o ateşin çıktığı gece orada değildi. Ama o ateşin külü bizim hafızamıza ulaştı. Biz o küllerin içinden isimleri çıkarıyoruz. Birer birer. İnatla. O isimler hâlâ söylenebiliyorsa, tanıklık hâlâ anlatılabiliyorsa, Aysel hâlâ adaletin peşinden gidebiliyorsa, Vartinis hâlâ konuşulabiliyorsa, unutturulmak istenen hakikat bütünüyle yok edilememiş demektir.

Bir ülkenin geçmişiyle yüzleşmesi, geçmişte yaşananları yalnızca anlatmakla kalmayıp kendi kurumlarının işlediği ya da sorumluluğunun tartışıldığı suçlarla yüzleşmekle başlar. Ölülerin isimlerini söylemekle. Annelerin yasını tanımakla. Devletin işlediği ya da sorumluluğunun tartışıldığı suçları yalnızca “geçmiş” diyerek kapatmamakla.

Çünkü yüzleşme olmadan adalet eksik kalır. Adalet olmadan güven kurulamaz. Güven olmadan barış kalıcı hâle gelemes. Geçmişle yüzleşme; demokratikleşme ve toplumsal barış tartışmalarının önemli başlıklarından biri olduğundan, adalet ve toplumsal güven ilişkisi gibi birbirinden ayrı düşünülemez. Geçmişle yüzleşme, demokratik bir toplumda yalnızca tarihsel bir mesele değil, bugünle ve gelecekle ilgili bir sorumluluktur.

Vartinis unutulmamalı. Vartinis’i unutmak; bir daha aynı şeylerin yaşanabileceği bir dünyaya razı olmaktır. Ben razı değilim. Bir halkın acısının güvenlik politikalarının dipnotuna dönüştürülmesine, devlet şiddetinin devletin büyüklüğüyle açıklanmasına, kimin yaşamının korunmaya değer olduğunun ve kimin ölümünün sıradanlaştırılacağına devlet tarafından belirlenmesine itiraz ediyorum.

Çünkü hatırlamak yalnızca geçmiş i korumak değildir. Geleceğin nasıl kurulacağına dair bir iddiadır. Adaletin bir dosyanın kapanış tarihine sığmayacağı ve barışın, hafızayı susturarak değil, hakikati konuşarak kurulabileceği iddiasıdır.

Bu yüzden Vartinis’i konuşmaya devam etmek gerekiyor. Aysel’in sesini duymaya, anlatmaya, soruları sormaya devam etmek gerekiyor. Hafızamızda tuttuklarımızla, 3 Ekim 2026’da sormaya devam ediyoruz.

Analar İnsandır; Biz İnsanoğlu[1]: Neşet Ertaş

Burçak Sel-4 Ekim 2026

Feminizme göre insanın arşını insandır. Terazinin kefeleri salt bunu tartar. Savunduğu eşitliğin elbette ki karşılık geldiği şey ise bedensel ya da ruhsal bir denklikten ziyade, topluluk olmaktan kaynaklı ortaya çıkan herhangi bir şeye erişim eşitliğidir

Feminizm her şeyden önce bir toplumsal örgütlenme önermesidir. Onu kaba bir erkek düşmanlığı olarak ele alanları, en azından bu yazı temelinde tarihin bir yerinde bırakarak diyebiliriz ki söz konusu kuramın temel postülası, insanı, onun ortaya çıkışından sonsuza dek, birbirine üstün gelen bir varlık olarak kabul etmenin tam aksine; onun yine zoon politikonluğundan[2] beridir ki gayetle de eşit bir düzlemi, üstelik kendi tercihiyle oluşturmuş bir özne olarak ele almasıdır. Feminizm için burasının en sarsılmaz dayanaklardan biri olduğunu ileri sürmek iddialı olmaz. Politik hayvanlık konusu ise dünyayı nasıl okuduğumuzla çok yakından ilgili olmakla birlikte; e biraz da akıl meselesidir. Şüphe etmeye (düşünmek diyor kimileri) haiz varlıklar olarak, evrendeki diğerlerinden farkımızın kökeni de evrimselliğimizdir. Burayı da pek çok, hem de bilimsel gerçeklik gibi tartışıp duruyoruz. En son uzaya araç fırlatacaktık; akıbetinden haberi olanlar bir ses versin lütfen.

Feminizme göre insanın arşını insandır. Terazinin kefeleri salt bunu tartar. Savunduğu eşitliğin elbette ki karşılık geldiği şey ise bedensel ya da ruhsal bir denklikten ziyade, topluluk olmaktan kaynaklı ortaya çıkan herhangi bir şeye erişim eşitliğidir. Aristoteles'in buraya çok önemli bir müdahalesi olarak söyleyebileceğimiz şey ise polis içinde yaşayan

siyasal varlık olarak herkesin insan oluşu, bu eşitliği savunmaya yetmeyi geçtik; artardır bile. Öyle manasız kalabalıklara falan da lüzum yoktur hem. Birden fazla olan her durum için genel geçerdir. Bir kara parçası üzerinde sadece iki erkeğin yaşam sürdüğünü varsayalım. Feminizm bu ikisini, hayatta kalabilmek için ihtiyacı olan her neyse, ona ulaşması bakımından eşit sayar. Görüldüğü üzere bir yerde feminizmin işletilebilmesi için en az iki insan olması bile kafidir. Bu kurguya sosyalizm demiyor muyduk diye haklı olarak aklımızdan geçirebiliriz elbette. Evet, diyorduk. Aklımızdan geçirmekle kalmayıp yüksek sesle haykırabiliriz hem de. Lakin, feminizmi her şeyden evvel bir eşitlik meselesi olarak saymamak, sanıyoruz ki ona yapılabilecek en büyük haksızlıklardan biridir.

Tabii ki bu az evvel tarihselliğine, hatta tam anlamıyla arıziliğine göndermede bulunduğumuz eşitsizliğin, cinsler arasına sirayet edişini ilk fark eden olmasıyla, özgünleşir kendisi. Diğer büyük teorilerden bu bakımdan özgülleşerek ayrışır. Cins diye bir farklılığın, kadında olup da erkekte olmayan bir çift memeden ibaret olmadığını da zaten bilerek. Ve de cinsler arasılığın, toplumsal hayata karşılık gelen gerçekliğinin, kendisinden önce gelenlerce ıskalandığının altını çizerek. Adeta kötü çekilmiş bir fotoğrafa büyüteç tutarcasına; onun daha önce fark edilmemiş tahriflerini gözler önüne serer. Fakat, teşbih yaparken anlaşılacağı üzere, daha bu fotoğraf masaya ilk konulduğunda ondaki deformasyonu bilecek kadar da akli melekeleri yerindedir. Aksisi kötü fotoğrafçı olup, düşün sezonunda dahi talep göremez ahaliden. Feminizm, eşitlik uğrunadır; eşitlik.

Şimdi buradan konuyu, başlığın göz kırptığı üzere biraz şamanizme; oradan da belki de çalıp (17 Eylül'deki malum çiftin çaldıklarından bahsetmiyoruz elbette) söyledikleriyle, eşitsizliğe itirazın en güzel isimlerinden olan feminizmin, kendi geleneksel öğretisine hanel getirmeyip en safiyane şekilde savunusunu yapan Neşet Ertaş'a getirecek olursak; işimiz şaşırtıcı şekilde daha kolay gibi. Fakat bir yandan da işimiz, her ne kadar muradımızı bir kez daha savunmak açısından kolay olsa da, kendisinin hak ettiği kadar takdir edilmeyen bilgeliğini, okuryazarlık açısından izah edebilmek bakımından ise bir o kadar zor. Günümüzde külliyatlar devirmiş, sözümüz ona "aydınların" bile konu, kadın-erkek eşitliği olduğunda akli durup, fikri sustuğundan o da. Bundan sebeptir ki başından beri iyiliğe, adalete ve güzel olana temayülü olabileceğini kabul ettiğimiz insanın, aksini bu kadar zamandır iddia ederek yaşatan düzene rağmen, iki cins arasındaki eşitliği, üstelik çubuğu toplumsal olarak asırlardır daha dezavantajlı hale getirilmiş kadın tarafından nasıl bu kadar incelikte bükerek dile getirildiğine şahit olunca durup bir düşünesi geliyor işte. Oku, oku; eşeğin b..u derdi, rahmetli anneannem.

Ümit Hasan Hoca, ilk Türk topluluklarında kandaş topluluğun örgütlenmesinde kadın-ananın taşıdığı erkinliğin, asla erkle karıştırılamayacak kadar bambaşka bir olgu olarak, bir toplumsal dönüşümün içinde meydana geldiğinden dem vurur.[3] Hani şu, bizim meşhur Türk topluluklarının ilk ortaya çıkışında, aslında yaygınca bilinenin aksine, kandaş topluluklar olarak komünal hayatın temelini atması meselesi...Şamanlığın mucizesi ise böylesine bir toplumsal örgütlenmenin göbeğinde ve kutsallık düzlemindeki o kudretli karşılığında ortaya çıkıyor. Yalnızca bir dini vazifeyi yerine getiren ruhban olmaktan ziyade, topluluğun bu eşitlikçi temel üzerinden yaşam sürmesini örgütleyen; bunu süreklileştiren bir lider gibi adeta. Peki, bu bağlamda şamanların çoğunun kadın olması bir tesadüf olabilir mi? Cevaba evet diyenleri, bundan böyle öldü biliniz... Tıpkı tam da burada ana hanlık dediğimiz sürecin önceliğinin rastlantısal olmayıp; komünal hayatın ve onun gerektirdiği kolektif üretim ve paylaşımın örgütlenişiyle pek yakından ilişkili olması gibi. Ve tabii ki, kolektif örgütlenme de öyle durdukları yerde gelmiyor bu insanların hayatlarına; hem de kadınlar tarafındanilmekilmek örülüyor. Yine geldik mi şimdi, o soylulardan soylu bizlerin, okullarımızda lider olarak neredeyse erkek hükümdarlardan başka bir figürü resmetmeyi, hatta bu anlattıklarımızı talebelere değil okutmak; bunların geçtiği satırları yeryüzünde silmeyi marifet sayıp, bile isteye bambaşka bir kurguyu döndür Allah döndür ısıtmasına. Çok ısıtılmış herhangi bir şeyin tat döktüğü görülmemiş, duyulmamıştır.

Anlaşılabacağı üzere ana hanlık olarak çok da yerinde bir kavramsallaştırmayla tanımlanan bu süreç, faşizme her geçen gün daha da bulanık dünyanın çoğunluğunda da ezel-ebet olduğu iddia edilen ataerkillikten önce deneyimlenmiştir. Ve merkezinde, malum kesimlerin arzuladığının aksine iktidar sahibi olan değil, yönlendirme kabiliyeti olan kadınlar vardır. Bu kadınların dinseliliği ve dünyeviliği de aynıyla bir şamanınkinde rastlandığı gibi iç içedir. Hem de ayrıştırılamayacak kadar. Bir şaman, üzerinde yaşam sürdüğü toprağa bir ağaç misali köklenerek ve bu ruhaniliğinin gücünü, gerçek hayattaki üretim ilişkilerinin tam merkezindeki toplulukçuluktan alarak taşıyıcılık yapar. Nesillerden nesillere fikir ve eylemlerini nakleder. Neşet Ertaş, bu açıdan daha az bozuşmuş ve orijinaline daha sadık kalmış, Türk kabilesi olan Abdallardan gelme biri olarak, gerçeklikten hiç sapmamıştır işte. En azından şiar olarak. Bahsettiği insan, gençlerini taşıdığı bu izlekteki anadan başka biri değildir. Ve böylesine bir insanın oğludur. Kendisine, sadece bir cümleyle, ama koskoca bir tarihi; hem de hiç çekinmeden ortaya koyduğu için bir kez daha minnettarız.

[1] Neşet Ertaş'tan duyduğumuz çok gerçek bir sözdür.

[2] Aristoteles, *Politika*, I. Kitap, 1253a.

[3] Ümit Hassan'ın *Eski Türk Toplumu Üzerine İncelemeler*' isimli çalışmasından yararlanılmıştır.